

Мапування гендерних аналітичних центрів в Україні

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА

Авторки: Наталя Гарасівка, Саша Целіщева

серпень 2025

Фінансується
Європейським Союзом

Подяки

Висловлюємо щиру подяку всім **респонденткам і респондентам** дослідження за їхню відкритість, готовність до діалогу та цінний час, який вони присвятили участі в інтерв'ю.

Особлива вдячність **Мар'яні Завійській** за рецензію дослідження, **Мілені Горячковській** та **Наталії Карбовській** за цінні коментарі до методології та тексту дослідження, **Тарасу Тимчуку** за допомогу у представленні результатів, а також **Ганні Довгопол**, яка знайшла можливість поділитися з нами важливою для розуміння досліджуваної теми інформацією.

Окремо дякуємо **Тетяні Данилів** за проведені інтерв'ю з партнерськими організаціями УЖФ у рамках оцінки організаційного розвитку, частина матеріалів яких була використана в цьому дослідженні.

Аналітичний матеріал підготовлено Open Space Works Ukraine в рамках проєкту «Мережа гендерних аналітичних центрів: посилення спроможності задля розробки передових політик, оцінки впливу, стратегічної адвокації та сфокусованих комунікацій щодо політик», що виконується Українським Жіночим Фондом за підтримки Європейського Союзу. Відповідальність за зміст матеріалу несе Open Space Works Ukraine.

Авторки: Наталя Гарасівка, Саша Целіщева

Верстка: Мар'яна Сиротюк

Для цитування: Гарасівка Н., Целіщева С. (2025). Мапування гендерних аналітичних центрів в Україні. Київ: Open Space Works Ukraine

З питаннями щодо результатів мапування звертайтеся до: Саші Целіщевої, sasha@openspace.works

Зміст

Скорочення	4
Резюме	5
Вступ	7
1. Структурні зміни в екосистемі (2021-2025)	9
1.1. Основні провайдери гендерної аналітики	9
1.2. Фінансування та замовлення гендерної аналітики	11
1.3. Відбір виконавців та критерії довіри до провайдерів гендерних досліджень	12
2. Актуальні теми гендерних досліджень	14
3. Загальні тенденції в гендерній аналітиці	19
4. Дослідницький інструментарій та практики у гендерній аналітиці	22
4.1. Методологічні підходи	22
4.2. Інструменти збору та аналізу даних	23
4.3. Підходи до забезпечення якості	24
4.4. Мережі та обмін знаннями	25
4.5. Комунікаційні практики у гендерній аналітиці	25
5. Виклики та обмеження у розвитку гендерної аналітики	28
6. Роль органів влади у гендерних дослідженнях	33
Додатки	36
Додаток 1. Мапування організацій, які продукують гендерну аналітику	36
1. Громадські організації	36
2. Приватні дослідницькі компанії та експертні ресурси	37
3. Аналітичні центри та дослідницькі інститути	38

Скорочення

АТО – Антитерористична операція

ВПО – Внутрішньо переміщена особа

ГЗН – Гендерно зумовлено насильство

ГО – Громадська організація

ЄС – Європейський Союз

ЛГБТК+ – Лесбійки, геї, бісексуальні, трансгендерні, квір люди

ОГС – Організації громадянського суспільства

ООН – Організація Об'єднаних Націй

УЖФ – Український Жіночий Фонд

CEDAW – Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

OSWU – Open Space Works Ukraine

UNDP – Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй

UNFPA – Фонд народонаселення ООН

UN Women – ООН Жінки

USAID – Агентство США з міжнародного розвитку

Резюме

Аналітична записка «Мапування гендерних аналітичних центрів», підготовлена Open Space Works Ukraine на замовлення Українського Жіночого Фонду, зафіксувала **суттєві трансформації сектору гендерної аналітики в Україні у 2021–2025 роках**. Визначальним чинником цих змін стало повномасштабне вторгнення, яке переформатувало попит на дослідження, тематику та організаційні моделі.

Дослідження базується на дев'яти експертних інтерв'ю та огляді 141 аналітичної публікації і окреслює динаміку розвитку екосистеми, її сильні сторони та ключові виклики.

Екосистема: громадський сектор як рушій аналітики

Сектор гендерної аналітики в Україні значною мірою формується громадянським суспільством. Жіночі та правозахисні організації, зокрема «ЮрФем» та «Fight for Right», поєднують сервісну та адвокаційну роботу з аналітикою, що спирається на практичні кейси. Аналітичні центри загального профілю, як-от CEDOS чи Центр економічної стратегії, інтегрують гендерну оптику у секторальні дослідження.

Після 2022 року значного поширення набули кооперативні моделі: громадські організації із тематичною експертизою залучають соціологічні агенції (InfoSapiens, Fama) для збору даних та проведення масштабних польових досліджень. Це дозволяє долати дефіцит кількісної інформації, характерний для попереднього періоду.

Тематичний фокус: війна як визначальний контекст

Дослідницькі пріоритети майже повністю визначаються воєнними реаліями. Традиційні теми, такі як ринок праці чи сектор безпеки й оборони, розширилися новими акцентами, зокрема жіночим підприємництвом у воєнній економіці, становищем ветеранок та адаптацією оборонних політик.

З'явилися нові напрями досліджень — гендерні аспекти внутрішньої та зовнішньої міграції, а також концепт гендерно чутливого відновлення, який наразі залишається недостатньо конкретизованим.

Водночас дослідження дедалі частіше мають інтерсекційний характер, виходячи за межі аналізу становища лише жінок і охоплюючи досвід різних груп — ЛГБТК+ спільноти, людей з інвалідністю, ветеранів та національних меншин

Виклики та обмеження: доступ до даних ускладнюється, а партисипація і валідація бувають формальними

Попри відчутну професіоналізацію сектору, гендерна аналітика стикається з низкою системних бар'єрів. Закритість державної статистики ускладнює підготовку якісних гендерних профілів. Методологічні підходи, як-от інтерсекційність та травмоінформованість, часто залишаються поверховими й зводяться до формального переліку вразливостей, продиктованого донорами, без глибокої інтерпретації.

Принципи партисипації та валідації даних нерідко впроваджуються формально, без реального врахування зворотного зв'язку від громад. Використання переважно базових інструментів, як-от ручна обробка даних в Excel, обмежує аналітичну глибину, особливо в умовах коротких термінів виконання проєктів. Це призводить до того, що навіть якісні дослідження завершуються надто загальними або відірваними від зібраних даних рекомендаціями. Додатковим викликом є слабка координація всередині сектору.

Роль держави та фінансування: державні органи як адресати адвокації, донори як замовники та творці порядку денного

Державні інституції виступають насамперед важливими адресатами адвокації та потенційними користувачами аналітики у процесі ухвалення рішень. Водночас їхня роль у замовленні й фінансуванні досліджень залишається мінімальною. У результаті сектор майже повністю залежить від міжнародних донорів, що забезпечує ресурсну базу, але водночас створює ризики для сталості та може впливати на об'єктивність досліджень, виконаних у межах проєктів технічної підтримки органів влади.

Вступ

Дослідження «Мапування екосистеми гендерної аналітики в Україні» проведено **Open Space Works Ukraine (OSWU)** у липні-серпні 2025 року на замовлення **Українського Жіночого Фонду**. Його метою є оновлення та поглиблення розуміння структурних і тематичних змін у секторі гендерної аналітики в Україні, а також визначення ключових тенденцій, викликів і перспектив розвитку цієї сфери.

Основним результатом дослідження є **мапування організацій** [Додаток 1] та ця **аналітична записка**, що узагальнює висновки щодо:

- трансформацій екосистеми гендерної аналітики у 2021–2025 роках (склад і типи організацій, що продукують та замовляють гендерну аналітику)
- актуальних тематик та тенденцій в сфері гендерної аналітики
- поточних практик і методологічних підходів
- викликів та обмежень
- ролі органів влади

Дослідження базувалося на комбінації якісних і кабінетних методів:

- **Напівструктуровані експертні інтерв'ю** (n = 9) з представницями та представниками громадських організацій, академічних інституцій, аналітичних центрів і міжнародних структур, які замовляють, продукують або використовують гендерну аналітику. Запитання були спрямовані на виявлення структурних змін у секторі, визначення тематичних пріоритетів, аналіз співпраці з органами влади та інших аспектів розвитку екосистеми.
- **Кабінетне дослідження.** Джерелом даних слугувала база аналітичних матеріалів (32 організації-провайдери аналітики, 141 аналітичний матеріал, створений впродовж 2021-2025). До вибірки авторів аналітики увійшли організації, які досліджують питання пов'язані з гендером і відповідали хоча б одному з таких критеріїв:
 1. Організація була згадана у попередньому мапуванні УЖФ і продовжувала аналітичну чи дослідницьку діяльність у 2021–2025 роках;
 2. Організація була ідентифікована ключовими інформант(к)ами поточного мапування як активний провайдер у сфері гендерних досліджень.
- **Координація з процесом організаційної оцінки підтриманих УЖФ організацій.** Експертка з оцінки інтегрувала до своїх інтерв'ю з цими організаціями питання, пов'язані з екосистемою гендерної аналітики та співпрацею з органами влади. Це дозволило отримати додаткові релевантні дані без створення додаткового навантаження на партнерські організації.

Таким чином, висновки представлені в цій аналітичній записці, ґрунтуються на відповідях трьох типів респонденток та респондентів, які представляють :

1. Організації, що продукують гендерну аналітику (з виокремленням організацій-партнерок УЖФ в окрему категорію)
2. Організації та установи, що замовляють або використовують гендерну аналітику.

1. Структурні зміни в екосистемі (2021-2025)

В цьому розділі аналізуються зміни, що відбулися у сфері гендерної аналітики за останні роки. Розглядаються основні провайдери досліджень, джерела фінансування та критерії відбору виконавців.

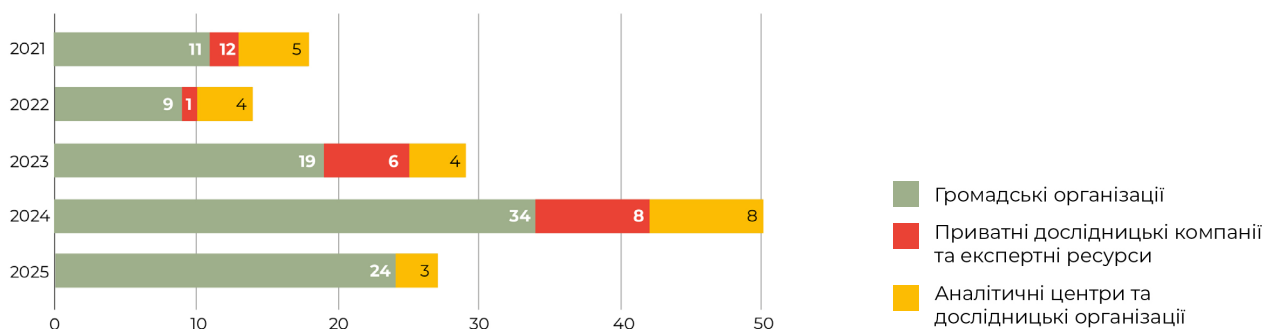
1.1. Основні провайдери гендерної аналітики

Типологія, на яку ми спиралися в цьому дослідженні, визначена мапуванням організацій, що продукують гендерні дослідження та аналітику в Україні (Український жіночий фонд, 2021), і включає шість основних типів провайдерів:

- аналітичні центри (think tanks),
- громадські організації,
- незалежні дослідниці(-ки),
- комерційні дослідницькі компанії,
- гендерні навчальні центри,
- міжнародні розвиткові організації.

Поточне мапування підтверджує актуальність цієї типології, з певними модифікаціями. Як і раніше, гендерна аналітика в Україні виробляється кількома типами організацій, кожна з яких має свої особливості та роль у екосистемі¹. Така типологія залишається корисною, але межі розмиваються: жіночі організації все більше розвивають аналітичну спроможність у своїх тематичних сферах, за потреби залучаючи додатково дослідницькі компанії для кращого доступу до даних та професійних соціологічних інструментів аналітики. Це дослідження не виявило у сфері нових організацій, заснованих після 2021 року. Незважаючи на дату заснування, для більшості громадських організацій та дослідницьких центрів, розвиток аналітичного напрямку став більш активним після початку повномасштабної війни в Україні у 2022 році, з найбільшим активним виходом аналітичних матеріалів у 2023-2024 роках (79 із 141 проаналізованих матеріалів вийшли протягом цих двох років).

Розподіл аналітичних матеріалів за типом провайдерів | 2021-2025

¹ Через відсутність спеціальної організаційно-правової форми реєстрації «аналітичний центр» неможливо вказати точну кількість аналітичних центрів, які працюють в Україні. Окрім того, значна частка аналітичних центрів суміщають аналітичну діяльність із адвокаційною, просвітницькою та навчальною.

Гендерні дослідження здійснюються як жіночими організаціями (ГО “Дівчата”, Асоціація жінок-юристок України “ЮрФем”, ГО “Жіночі перспективи”), так і аналітичними центрами (Vox Ukraine, Центр Разумкова, CEDOS) та іншими громадськими організаціями та об’єднаннями, які працюють з певною темою (Інститут масової інформації). Частина організацій має окремі аналітичні підрозділи – наприклад, аналітичний центр ЮрФем та ГО “Дівчата”.

Think tanks в Україні продовжують демонструвати відносно невелику частину сектору, але займають концептуально важливу роль у виробництві гендерної аналітики. Як і в попередньому мапуванні, жоден з провідних аналітичних центрів не спеціалізується виключно на гендерних дослідженнях, натомість практикуючи гендерний мейнстрімінг у секторальних дослідженнях.

CEDOS зберігає позицію лідера серед think tanks у інтеграції гендерної перспективи, особливо в освітніх дослідженнях, демонструючи як гендерний аналіз може органічно інтегруватися в секторальну експертизу. Центр економічної стратегії розвинув спеціалізацію в економічній гендерній аналітиці, що особливо актуально в контексті воєнних економічних викликів.

Правозахисні організації підтверджують свій статус основних виробників гендерної аналітики. Наприклад, “Fight for right”, “ЮрФем” поєднують правозахисну та адвокаційну діяльність з системною аналітичною роботою. Ця модель дозволяє забезпечити як емпіричну базу через доступ до реальних кейсів, так і політичну орієнтованість аналітики. Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ» розвинув спеціалізацію в дослідженні прав ЛГБТК+ осіб, особливо в контексті воєнних викликів.

Жіночі організації (“Інформаційно-консультативний жіночий центр”, “La Strada - Ukraine”, “Дівчата”, “Жіночі перспективи”) розширюють діяльність в напрямку аналітики для обґрунтування своїх програмних ініціатив.

Громадські організації у сфері медіа. “Інститут масової інформації” сформував потужний напрям гендерного моніторингу медіа, що стало критично важливим в умовах інформаційної війни. ГО «Жінки в медіа» розвинула спеціалізацію в аналізі гендерних стереотипів та репрезентацій у медіа-просторі.

Ці організації привносять у гендерну аналітику методології медіа-моніторингу, контент-аналізу та дискурс-аналізу, що розширює методологічний інструментарій сектору. Їх фокус на публічних комунікаціях та формуванні громадської думки створює новий канал впливу гендерної аналітики на суспільні процеси.

Приватні дослідницькі компанії зберігають свою роль як постачальники методологічної експертизи та технічних можливостей для проведення масштабних емпіричних досліджень. Наприклад, дослідницькі агенції InfoSapiens, Fama продовжують демонструвати модель співпраці з гендерними організаціями, забезпечуючи розробку методології та збір даних при збереженні тематичної експертизи партнерів.

Ця модель вирішує одну з ключових проблем, ідентифікованих у попередньому мапуванні - недостатність емпіричних кількісних досліджень. Комерційні агенції забезпечують технічні спроможності для репрезентативних опитувань, складних статистичних аналізів та регіональних досліджень, які часто недоступні НГО через

ресурсні обмеження.

Міжнародні організації продовжують відігравати подвійну роль: як фінансувальники місцевої аналітики та як виробники власних досліджень. UNDP, UN Women, UNFPA часто замовляють дослідження у місцевих організацій, але також видають аналітичні продукти під власним брендом, переважно долучаючи до роботи незалежних дослідників(-ць) та експертів(-ок) сфери.

Академічний сектор також робить внесок у виробництво гендерної аналітики, хоча здебільшого це пов'язано з діяльністю окремих фахівчинь і фахівців або партнерських організацій, що діють на базі університетів. Респондентки згадували Національний університет «Києво-Могилянська академія», Сумський державний університет (зокрема, організацію «Інтелект Сумщини», що працює на базі університету), Луцький та Івано-Франківський університети. Часто в університетах за гендерний напрям відповідає одна людина або невелика команда, що обмежує сталість і масштаб досліджень. При цьому респондентки наголошують на потребі активніше залучати академічні інституції до гендерної аналітики, розвивати університетські аналітичні центри та інтегрувати гендерну експертизу в наукові дослідження, забезпечуючи різноманітність підходів і поглядів.

Слід зазначити, що організацій, які спеціалізуються винятково на гендерних дослідженнях у цьому мапуванні не виявлено. Натомість чітко простежується тенденція до формування **кооперативних моделей виробництва аналітики**, коли гендерні дослідження часто виходять у співпраці кількох суб'єктів: організації-замовника з експертизою у гендерній сфері та залученими експертами та соціологічної компанії/ дослідницької агенції, яка відповідає за збір та обробку даних. Така модель співпраці стає дедалі поширенішою, оскільки дозволяє поєднувати тематичну експертизу НГО з методологічними спроможностями дослідницьких агенцій. Прикладом такого підходу зокрема є розробка Індексу гендерної рівності, що об'єднала дані державної статистики, роботу незалежних дослідниць та залучення громадських організацій. Також організація «Юрфем», яка є лідеркою за згадками в інтерв'ю щодо прикладу гендерного аналітичного центру, відверто зазначає, що має невеликий досвід з якісними дослідженнями та залученням соціологічної компанії для проведення опитувань.

Гендерна аналітика в Україні значною мірою залежить від **окремих фахівчинь і фахівців**. Респондентки часто згадують конкретні імена, не завжди пов'язуючи їх з організаціями чи університетами. Ситуативні команди незалежних дослідників і дослідниць забезпечують гнучкість, але рідко мають сталу інституційну форму, що ускладнює довгостроковий розвиток експертизи. Водночас аналіз публікацій показав, що авторство досліджень часто не вказується, що знижує прозорість і видимість експертів у цій сфері.

1.2. Фінансування та замовлення гендерної аналітики

Міжнародні організації домінують у фінансуванні гендерних досліджень в Україні, визначаючи як тематику, так і формат значної частини замовлень. Поточна фінансова екосистема будується переважно навколо двох моделей:

- **фінансування досліджень у межах програм підтримки аналітичної діяльності** (наприклад, грантових ліній для think tanks чи дослідницьких інституцій) та

- **інтеграція гендерного компоненту у тематичні проєкти** (гуманітарні, відновлювальні, секторальні).

Фінансова екосистема концентрується навколо кількох ключових донорів із власними тематичними пріоритетами. Серед них респондентки найчастіше називають уряд Великої Британії (FCDO), Європейський Союз, USAID, уряди Швеції та Канади, а також окремі агенції ООН (UN Women, UNFPA, UNDP). Ці інституції розглядають гендерну рівність як наскрізний елемент гуманітарної відповіді, розвитку та відновлення, що впливає і на обсяг, і на формат замовленої аналітики.

Респондентки відзначають, що, **більшість міжнародних партнерів активно впливають на зміст досліджень — визначають тематичний фокус, часові рамки та здійснюють контроль на різних етапах.** Найпоширенішою формою відбору виконавців є тендерні оголошення, де значна вага відводиться організаційній спроможності та попередньому досвіду. Такий підхід створює додаткові можливості для організацій із розвиненою проєктною та фінансовою інфраструктурою, але водночас обмежує доступ для менших ініціатив, які працюють на локальному рівні та мають обмежені адміністративні ресурси.

Тут все просто- «хто платить - той і замовляє музику». Всі ці теми народжуються не через агентність, суб'єктність самих дослідниць чи центрів. Просто ми відгукуємося на те, що нам пропонує ринок і те, яке бачення в замовника».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Українські державні інституції рідко виступають прямими замовниками гендерних досліджень. Їхня роль частіше зводиться до участі у партнерських проєктах, надання експертної підтримки або забезпечення доступу до даних. Як підкреслюють респондентки, випадки фінансування державою повноцінних досліджень є радше винятком і зазвичай пов'язані з виконанням міжнародних зобов'язань (наприклад, звітність у межах Пекінської платформи дій).

Ще однією помітною тенденцією є короткостроковість фінансових інструментів: більшість грантів покриває річний або піврічний цикл, що стимулює виробництво швидких аналітичних продуктів, але обмежує можливість для комплексних довгострокових досліджень і системної аналітики. Як зазначають кілька учасниць, відсутність стабільного багаторічного фінансування гальмує розвиток спеціалізованих дослідницьких команд і знижує якість накопичення знань.

1.3. Відбір виконавців та критерії довіри до провайдерів гендерних досліджень

Найпоширенішим механізмом залучення виконавців є проведення тендерів або конкурсів, які оголошують замовники — переважно міжнародні організації та

органи влади. Відбір здійснюється за заздалегідь визначеними критеріями, що можуть включати як технічні, так і змістовні вимоги.

Окремі міжнародні організації застосовують власні інструменти та методики збору даних. Наприклад, використання швидкого або оперативного гендерного аналізу, який проводиться регулярно для моніторингу змін та оцінки поточної ситуації.

В організації, де я працюю, у нас є власні інструменти, як ми збираємо інформацію. Наприклад, у нас є швидкий гендерний аналіз або оперативний гендерний аналіз, який ми намагаємося проводити регулярно, щоб зрозуміти поточну ситуацію і відслідкувати якісь зміни що вони є».

*Представниця
організації, що замовляє
або використовує
гендерну аналітику*

Ключові критерії відбору виконавців досліджень

Замовники найчастіше звертають увагу на:

- попередній досвід та наявність успішно реалізованих досліджень аналогічної тематики;
- знання у сфері гендерної рівності та вміння інтегрувати гендерну складову в дослідницький дизайн;
- володіння методологічними підходами, зокрема щодо формування вибірки та проведення соціологічних досліджень;
- позитивні відгуки колег та партнерів;
- якість попередніх досліджень, включно з публікаціями або хоча б відкритими скороченими версіями результатів;
- наявність і застосування феміністичної оптики, що проявляється як у попередніх роботах, так і в стилі комунікації та гендерно чутливій мові;
- дотримання етичних стандартів і наявність внутрішніх політик, що їх регламентують.

Для окремих замовників додатковою перевагою є публічність та прозорість дослідника чи організації, а також більший рівень довіри до національних виконавців у порівнянні з регіональними чи міжнародними.

2. Актуальні теми гендерних досліджень

У цьому розділі висвітлюються ключові тематичні напрями, які досліджуються у сфері гендерної аналітики, з особливим акцентом на теми, що набули актуальності в контексті повномасштабної війни.

За результатами інтерв'ю та аналізу опублікованих у 2021 – середині 2025 року досліджень, ключові напрями, визначені в попередньому мапуванні, залишаються актуальними: **політична участь і лідерство, освіта, економічна участь, гендерний аналіз законодавства, жінки у війську, реінтеграція ветеранів і ветеранок**. Однак після 2022 року окремі теми змінили фокус. Так, дослідження жінок на ринку праці вийшли за межі класичного аналізу розривів в оплаті та охоплюють **жіноче підприємництво** в умовах війни, **економічні наслідки для різних гендерних груп та роль жінок у воєнній економіці**. Теми освіти доповнили нові дослідницькі питання про **доступ і рівність у контексті дистанційного навчання, евакуації закладів** та роботи системи освіти у воєнних умовах, що створило нові дослідницькі питання про доступ до освіти та гендерні аспекти освітніх криз.

Сталий інтерес до теми гендерно зумовленого насильства зберігається, але респондентки відзначають проблему дублювання досліджень та відсутність використання напрацювань попередніх років, що призводить до неефективного витрачання ресурсів.

« Я часто бачу, що всі хочуть зараз про гендерно обумовлене насильство. Приходить нова міжнародна організація, відкриває офіс в Україні, вони нічого не знають про Україну і хочуть велике дослідження по ГЗН. Ти дивишся технічне завдання, а таких досліджень уже було безліч. Це марнування ресурсів, бо аналітичні записки часто повторюють попередні і не генерують взагалі ніякого нового знання...»

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Водночас аналіз опублікованих у 2020 – середині 2025 року досліджень та інтерв'ю з експертками дає можливість побачити появу нових тематичних акцентів. Сьогодні спектр гендерних досліджень значною мірою визначається контекстом повномасштабної війни. Найчастіше респондентки називають серед пріоритетів **тему впливу війни на становище різних груп жінок і чоловіків** — як актуальну

зараз, так і перспективну на найближчі роки. Цей фокус інтегрується в більшість нових досліджень, поєднуючи гендерний аналіз із міжсекторальними аспектами — економікою, участю в ухваленні рішень, доступом до послуг, безпекою та іншими сферами.

Найбільш затребуваний формат це вплив збройної агресії російської федерації проти України на становище різних груп жінок і чоловіків. І власне, в цьому фокусі проводяться всі дослідження».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

Хоча дослідження **участі жінок у сфері оборони** в Україні розпочалися ще з початком бойових дій і розгортання АТО після 2014 року, повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році надало цій темі нового масштабу й актуальності. Респондентки відзначають, що гендерний аналіз у сфері безпеки та оборони сьогодні охоплює ширший спектр питань — **від ролі жінок у Збройних силах і становища ветеранок та ветеранів** до розробки рекомендацій для **вдосконалення оборонної політики** з урахуванням гендерних аспектів. Вивчення елементів шведської моделі **«всеосяжної оборони»** відкриває простір для дослідження ролі жінок і чоловіків у безпековій системі, включно з цивільними спеціалістками та спеціалістами, які проходять військову або кризову підготовку.

Повномасштабна війна також прискорила зміну соціальних норм і традиційних гендерних ролей, зокрема перерозподіл обов'язків у домогосподарствах, на ринку праці та в громадському житті. Це стимулює зростання інтересу до досліджень **економічної участі жінок**, особливо у сферах із традиційно низьким рівнем жіночого представництва — таких як енергетика, ІТ чи оборонні технології. Серед дослідницьких пріоритетів респондентки називають вивчення бар'єрів доступу до ресурсів, розвиток жіночого підприємництва, а також аналіз гендерних розривів в оплаті праці та умовах зайнятості.

Зараз ми спостерігаємо нові тенденції більш широкого рівня, - як змінюються соціальні ролі, гендерні ролі... наразі бракує даних, аби зрозуміти, що відбувається у суспільстві загалом, що це дійсно трансформація суспільства позитивна в бік більшої гендерної рівності чи це тимчасові якісь заходи, адаптивні».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

«Є великий запит на теми, пов'язані з працевлаштуванням, бізнесом жінок. І загалом і в певних сферах: енергетика, ІТ, там, де традиційно жінок відносно не багато».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Міграція, зумовлена війною, постає окремим вектором досліджень. Експертки наголошують на потребі аналізу як зовнішньої, так і внутрішньої міграції, зокрема — **на гендерних аспектах повернення жінок з-за кордону, впливу від'їзду або повернення членів сімей на економічне та соціальне становище громад.**

«Перед повномасштабною війною ми менше цим питанням приділяли уваги, тому що питання торгівлі людьми потрохи зменшувалося і міграція виглядала безпечніше ніж 20-30 років тому. Зараз, звичайно, спрямований погляд туди. Ми досліджуємо думку жінок, які виїхали, багато питань, які пов'язані з поверненням, з проживанням, з підтримкою зв'язків в Україні. Такі речі нас дуже цікавлять».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

Концепт **гендерно чутливого відновлення** є одним із найбільш згадуваних як перспективний, проте досі недостатньо конкретизованих. З одного боку, це можливість інтегрувати інтерсекційність, інклюзивність і рівність у плани відновлення. З іншого — існує ризик формалізації та відриву від реалій прифронтових і постраждалих від бойових дій територій.

«Мені здається, якщо ви запитаете, кожную другу, якщо не першу гендерну експертку, про актуальні теми, то це буде тема гендерно чутливого відновлення, що це таке, куди нам рухатися? Ну і тут варто розуміти, що ніхто не знає точно, ніхто не може дати одне визначення, що це таке».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

«Проблема є довкола теми гендерно чутливого відновлення, як на рівні дискусії, так і на рівні аналітики».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Аналіз досліджень останніх років демонструє розширення тематичного фокусу гендерної аналітики—від виключно питань прав жінок до охоплення ширшого кола груп. У фокус потрапляють **люди з інвалідністю, представниці та представники національних меншин** (зокрема ромської та кримськотатарської спільнот), **ветеранки й ветерани, мешканці прифронтових територій**. Воєнний контекст загострив виклики для **ЛГБТК+ людей**, зокрема у сферах **протидії дискримінації, доступу до послуг і можливостей інтеграції в оборонні структури**. Значна увага приділяється інтерсекційному підходу, хоча респондентки визнають, що його впровадження супроводжується суттєвими методологічними й практичними труднощами (див. розділ «Виклики та потреби»).

« Для мене гендер це також, наприклад, і про ЛГБТ людей і дуже часто немає цього фокусу у дослідженнях, вони невидимі... Я розумію що при відбудові інфраструктури і згадувати про цю групу людей окремо буде можливо дивно, але мені здається, хоча би у вступі чи у висновках на це потрібно все рівно робити наголос. Також, люди з інвалідністю - для мене це теж дуже така широка категорія гендеру. Тому, що ми окремо часто згадуємо про ветеранів, про ветеранів з інвалідністю, як їх потрібно буде реінтегрувати в суспільство, робити наші міста безбар'єрними і так далі, але це насправді також гендерні питання... І ще один аспект це меншини, я бачу багато роботи, яка робиться з ромською громадою, з ромською меншиною і це насправді дуже добре, я цьому дуже радію, але дуже мало кримськотатарських представниць».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

Європейська інтеграція визначається респондентками як одна з ключових дослідницьких тем найближчих років. Йдеться не лише про формальне виконання зобов'язань у межах імплементаційного процесу, а й про оцінку фактичної готовності законодавства, інституцій та практик до впровадження директив ЄС — з урахуванням їхнього гендерного виміру. Це завдання охоплює як змістовний рівень досліджень, так і методологічні підходи: від адаптації та впровадження індикаторів Індексу гендерної рівності до моніторингу відповідності політик у сфері рівності та недискримінації. Прикладом є спільна розробка Індексу за участі державних органів, академічних установ, громадського сектору та незалежних експертів і експерток.

« Нам потрібно обов'язково дивитися директиви Європейського Союзу, які є, і включати їх у наше законодавство. Причому не просто формально, а проаналізувати, що у нас вже є і що реально працює для виконання цих директив».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Деколонізацію у феміністичному контексті респондентки називають актуальною та перспективною темою, а деколоніальний підхід — важливим інструментом міжнародної адвокації, якому, однак, наразі не приділяють достатньо уваги. У феміністичному дискурсі ця тематика поєднує питання культурної автономії, історичної справедливості та глобальної солідарності.

« Дуже мало перспектив деколоніальності. Мені здається, що деколоніальність для України, особливо в феміністичному контексті це тема, з якою ми можемо заходити і говорити з колегами з глобального півдня, з країн центральної азії, нас дуже будуть підтримувати країни, які також потерпали чи потерпають досі від російського колоніалізму і це насправді дуже феміністична тема».

*Представниця організації,
що замовляє або
використовує гендерну
аналітику*

3. Загальні тенденції в гендерній аналітиці

Розділ описує основні тренди, що спостерігаються у сфері, такі як зростання потреби в гендерно-чутливих даних, посилення інституційної спроможності організацій та розвиток партнерств.

Зростає усвідомлення потреби у гендерно чутливих даних: Після початку повномасштабного вторгнення респондентки відзначають помітне підвищення обізнаності серед стейкхолдерів щодо важливості гендерно дезаггегованих даних. Поняття “дані, дезаггеговані за статтю, віком, наявністю інвалідності” дедалі частіше звучить у роботі міжнародних організацій, донорів, громадських об’єднань та державних структур, а донори роблять це вимогою конкурсних відборів.

« Я бачу дуже позитивні, дуже прогресивні зміни, – набагато більше стейкхолдерів зараз усвідомлюють потребу в гендерно чутливих даних. Зараз всі кластери, всі громадські і міжнародні організації знають термін «sex age and disability disaggregated data».

Представниця організації,
що замовляє або
використовує гендерну
аналітику

Водночас рівень практичної спроможності багатьох організацій залишається обмеженим: бракує як технічних ресурсів, так і глибинних знань у сфері гендерної рівності.

Посилюється інституційна спроможність організацій: Війна стала поштовхом для зміцнення і зростання багатьох ініціатив у сфері гендерної аналітики — від розширення штатів і партнерств до побудови сталих процесів.

« За роки повномасштабного вторгнення я бачу скільки організацій, які були маленькі чи середні, наскільки вони розрослись і наскільки вони інституціоналізувалися. Тобто в них вже є якісь сталі партнерства, у них вже є якісь зв’язки. Ще 5 років тому якась діяльність громадських організацій часто сприймалась як так зване «хобі», тобто це не та робота, де ти можеш багато заробити, а зараз це в принципі сфера, де ти можеш будувати кар’єру і в тебе будуть якісь перспективи».

Представниця організації,
що замовляє або
використовує гендерну
аналітику

Гуманітарні проєкти посилюють аналітичну спроможність: Розвиток ініціатив у сфері гендерної аналітики та поява нових продуктів стали можливим значною мірою завдяки фінансуванню гуманітарних проєктів. Жіночі організації часто були та є ключовими локальними партнерами великих міжнародних гуманітарних структур, отримуючи нові можливості для проведення оцінок потреб та аналітичних досліджень у проєктах гуманітарного реагування. Додатковим стимулом стали вимоги до гендерного фокусу в конкурсах гуманітарних проєктів, зокрема від Українського гуманітарного фонду.

« Повномасштабне вторгнення привело до появи більших грошей у секторі завдяки гуманітарній діяльності, а більше грошей означає більше досліджень, більше замовлень на дослідження».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Фінансова нестабільність та велике навантаження на людей ставить аналітику під загрозу: Попри позитивну динаміку останніх років, скорочення гуманітарного фінансування та вихід окремих донорів (зокрема USAID) ставлять під питання сталість гендерно орієнтованої аналітики. Організації, що працюють у гуманітарному полі, стикаються з браком часу та ресурсів для досліджень, оскільки значна частина зусиль спрямована на сервісну діяльність та адвокацію.

« Раніше ми трошки більше приділяли увагу дослідженням, але зараз, так як ми організація, яка займається і адвокацією, і безпосередніми сервісами для бенефіціарок, і працюємо з різними стейкхолдерами, то вже беремося за дослідження тоді, коли нам реально бракує даних, і ніхто їх не робить. Хоча ми маємо непоганий досвід».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

« Раніше організації, особливо локальні, проводили дослідження і опитування зрозуміти або перед підготовкою якогось проєкту, програми або під час- оцінити ситуацію, і ми закладали дослідження в свої проєкти. А тепер, якщо ми працюємо на гуманітарку у нас немає часу і фізичних сил це проводити».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Масштабуються успішні практики: Респондентки відзначають, що зростає потреба у масштабуванні перевірених підходів і продуктів з локального рівня на національний та секторальний. Якщо у 2022 році швидкі гендерні аналізи проводилися переважно в межах гуманітарних проєктів, то тепер вони все частіше застосовуються у відновленні, економічному розвитку та секторальних реформах. Масштабування вимагає інституційного зміцнення виконавців, формалізації партнерств і розбудови спроможності для роботи з великими вибірками.

Розвивається партнерство між різними провайдерами даних: В українській екосистемі гендерної аналітики помітно зростає запит на зміцнення кооперації між державними органами, академічними інститутами, соціологічними агенціями та громадськими організаціями. Поєднання різних компетенцій дозволяє створювати більш повні та збалансовані аналітичні продукти, що поєднують глибину академічних досліджень, оперативність громадського сектору та інституційну вагу державних структур.

Зростає увага до валідації даних: Презентація результатів досліджень у громадах та проведення валідаційних сесій стає дедалі більш поширеною і затребуваною практикою. Це підвищує довіру до досліджень, робить їх ближчими до потреб користувачів і дозволяє громадам відчувати себе співтворцями аналітичних продуктів.

Чіткіше виокремлюються жіночі організації та їхня роль: За останні роки відбулося чіткіше позиціонування жіночих організацій як провідних суб'єктів швидкого реагування на виклики в громадах. Зросла кількість досліджень, присвячених саме їхньому впливу, і водночас розширилося коло організацій, що інтегрують гендерну оптику у свою роботу, виходячи за межі «класичних» жіночих об'єднань.

«Зараз власне, досліджується, наприклад, саме вплив жіночих організацій. Раніше ми якось не виокремлювали цю категорію і не всі себе називали жіночими організаціями, не було цієї градації. Тішить таке виокремлення їх як роботи».

*Представниця організації,
що замовляє або
використовує гендерну
аналітику*

Зростає попит на узагальнюючі дослідження: Поряд із прикладними оцінками зростає інтерес до системних оглядів стану гендерної рівності, аналізу політик і дискурсу на макrorівні як бази для стратегічних рішень — особливо в умовах воєнних трансформацій.

4. Дослідницький інструментарій та практики у гендерній аналітиці

В цьому розділі детально розглядаються методологічні підходи, інструменти збору даних, а також практики забезпечення якості та обміну знаннями, що застосовуються в гендерних дослідженнях.

4.1. Методологічні підходи

У більшості випадків дослідження у сфері гендерної аналітики ґрунтуються на загальноприйнятих підходах соціальних і політичних наук, адаптованих під гендерну оптику. Найчастіше застосовується **гендерний аналіз** — як окремий інструмент або як інтегрований компонент ширших дослідницьких і проєктних ініціатив (гуманітарних, правових, секторальних).

Для оцінки інституційної спроможності та процесів управління використовуються **гендерний аудит і гендерні паспорти громад** (у тому числі за методикою, затвердженою наказом Мінсоцполітики).

У низці досліджень застосовується **інтерсекційний підхід**, який розглядає гендер у взаємодії з іншими ознаками та чинниками вразливості (вік, інвалідність, етнічність, статус ветерана, ЛГБТІК+ ідентичність, місце проживання тощо).

З огляду на роботу з чутливими темами, окремі організації інтегрують **травмоінформований підхід** — як основу для розробки інструментів збору даних, підготовки команди дослідниць/дослідників та етичного супроводу респондентів.

І ми дуже чітко слідкуємо за тим, щоб після збору даних, спілкування з людьми, щоб ситуація співчуття, сприйняття, психологічно щоб стан не погіршився. Тому іноді замовники пропонують, що, скажімо, якщо під час дослідження вам стануть відомі якісь факти, що людині потрібна допомога і ви знаєте куди її направити, будь ласка, направляйте. Іноді вони кажуть, що ні, це лише дослідження, ви не втручаєтеся. Часто замовники нічого не говорять».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Деякі дослідницькі команди спираються на **міжнародні нормативні рамки**, зокрема:

- **Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) та рекомендації Комітету CEDAW;**
- **Індекс гендерної рівності ЄС** та інші індикаторні системи;
- **Стандарти моніторингу та оцінки ООН** із включенням гендерного виміру.

4.2. Інструменти збору та аналізу даних

Респондентки підтверджують, що набір інструментів у сфері гендерної аналітики загалом відповідає стандартам соціальних досліджень:

- **Кількісні методи** — опитування (найчастіше через Google Forms), аналіз статистики, у тому числі офіційної, отриманої через запити до державних органів;
- **Якісні методи** — напівструктуровані інтерв'ю, фокус-групові дискусії, кейс-стаді;
- **Кабінетні дослідження** — аналіз нормативно-правових актів, стратегічних документів, публікацій;
- **Використання відкритих даних**

Жодне дослідження не обходиться без надсилання запитів в органи влади для того, щоб зібрати актуальну статистику. Так ми отримуємо кількісні дані».

*Представниця
партнерської організації
УЖФ, що продукує
гендерну аналітику*

Нещодавно я стала користуватися відкритими даними. Цього майже ніхто не робить. Є портал відкритих даних, туди можна зайти і дивитись».

*Представниця організації,
що продукує гендерну
аналітику, або незалежна
дослідниця/дослідник*

Дослідження проводяться як в онлайн, так і в офлайн форматі, залежно від безпекових умов та доступу до цільових груп.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу даних залишається обмеженим та епізодичним. Більшість організацій працює з масивами даних у **Excel**. Окремі респондентки згадували програми **SPSS** та **OCA** для обробки кількісних даних, але радше як інструменти, якими користувалися разово або знають теоретично, ніж як програми для регулярної роботи.

Для якісної аналітики лише одна організація згадала досвід застосування **MAXQDA**, зауваживши, що програма є складною та вимагає спеціального

навчання та організація тільки починає знайомитися з її можливостями. У більшості випадків дані якісних досліджень також опрацьовуються вручну в **Excel**. Декілька респондентів відзначали експерименти з використанням **ChatGPT** для підготовки текстів і узагальнення результатів. Ручна обробка даних та обмежені практичні навички роботи зі спеціалізованим програмним забезпеченням послідовно згадуються як один із ключових викликів у проведенні досліджень.

Я бачу, що більшість тих, хто не є фаховими соціологами, вони цього (працювати з програмним забезпеченням) не вміють. Можливо тому й існує поділ праці. Але, як правило, ми працюємо з невеликими масивами даних, що достатньо Excel».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

4.3. Підходи до забезпечення якості

Поширені базові практики включають **триангуляцію** та **валідацію** даних, хоча конкретні методи їх реалізації рідко формалізовані. У деяких партнерських організаціях УЖФ процеси контролю якості закріплені у внутрішніх політиках.

Серед типових інструментів:

- **Peer review** (рецензування), що зазвичай проводиться вже на етапі готового звіту. Респондентки зазначають, що такий формат обмежує вплив рецензентів, оскільки вони не мають доступу до первинних даних і не можуть вплинути на методологічні рішення, закладені на етапі проєктування дослідження. Дослідниці наголошують, що для ефективного рецензування доцільно залучати експертів на етапі розробки методології.

Частіше за все рецензування на етапі вичитки фінального тексту... І якщо там були вшиті методологічні похибки на початках, то вже нічого не виправити. Краще залучати рецензентів ще на етапі розробки дизайну».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

- **Валідаційні сесії** з представленням попередніх результатів замовникам або стейкхолдерам;
- **Редакційний контроль замовників**, що охоплює як оцінку коректності мови та контексту, так і перевірку якості зібраних даних;

« Я намагаюся зазвичай переглядати дослідження, наскільки якісно дані зібрані, наскільки коректна мова, наскільки добре описаний контекст».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

4.4. Мережі та обмін знаннями

В Україні існують неформальні мережі дослідниць і жінок-науковиць, які забезпечують взаємопідтримку та обмін порадами. Водночас фіксується брак формалізованих платформ для системного обміну результатами досліджень та методологічними напрацюваннями.

« В Україні є неформальні мережі жінок вчених. Ми відчуваємо плече одна одної і якщо мені треба чийсь пораду, підтримку, то в мене завжди є такі ключові фігури, до яких я звертаюсь, вони працюють в інших структурах. Тобто ми більше мережуємося міжінституційно і не формально».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Респондентки зазначають, що найчастіше дізнаються про дослідження та можливості участі через розсилки, ньюзлеттери, профільні сторінки організацій у соціальних мережах, а також вебсайти державних установ.

4.5. Комунікаційні практики у гендерній аналітиці

Комунікація результатів досліджень посідає важливе місце у роботі організацій, які займаються гендерною аналітикою. Водночас респондентки наголошують, що саме цей етап часто залишається «слабкою ланкою» через брак часу і ресурсів: основна увага зосереджується на створенні самого продукту (дослідження), тоді як його поширення та адаптація для різних аудиторій нерідко відсувається на другий план.

Основні канали поширення

Найчастіше дослідження публікуються на сайтах організацій і поширюються у соціальних мережах. Серед платформ, які згадували респондентки, — Facebook, Instagram, LinkedIn, а також Telegram-канали феміністичних організацій («Гендер в деталях», «Жіноча Ліга»).

Окремим напрямом є розміщення результатів на міжнародних платформах і професійних базах даних. Так, CARE та інші організації публікують свої продукти на ReliefWeb, що забезпечує доступність для гуманітарної спільноти. Водночас

експертки відзначають потребу у створенні централізованої «бібліотеки» або бази даних гендерних публікацій, яка дозволила б систематизувати та впорядкувати доступ до наявної аналітики.

Презентації досліджень відбуваються у різних форматах — від спеціально організованих подій до коротких виступів на сторонніх заходах, наприклад, на координаційних зустрічах гуманітарних кластерів. Позитивним прикладом респондентки називали валідаційні зустрічі, де презентуються попередні результати та збирається зворотний зв'язок для їхнього врахування у фінальному звіті. Такі формати дозволяють не лише представити ключові висновки, але й залучити аудиторію до обговорення.

« Якщо люди не хочуть ходити на презентації, то, як правило, це пов'язано не з особистими симпатіями чи антипатіями, а з тим що час обмежений. Зараз ще є хороша практика - що багато досліджень проходять валідацію. Власне можна під час валідації дізнатися і результати досліджень».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Для популяризації висновків організації готують policy briefs, самарі та інфографіки, найчастіше створені у Canva. Ці матеріали допомагають зробити результати більш доступними та наочними. Водночас майже всі респондентки зазначали, що бракує коротких і зручних форматів («one-pagers», візуалізації, інтерактивів), які могли б ефективно доносити основні ідеї до ширшої аудиторії.

« Ми думали про те, що було б круто посунути це далі — за межі наших звичних мереж. Бо, зазвичай, наша цільова аудиторія — це ті, хто нас вже читає чи бачить. А ця інформація була би цікава ширшому колу. І тоді, можливо, менше б виникало запитань: Що робить гендерна політика? В чому її суть? Бо насправді це ж про життя кожної людини».

Представниця партнерської організації УЖФ, що продукує гендерну аналітику

« В нашу епоху дуже такого швидкого споживання інформації... хотілося б більшої легкості споживання інформації, бо її дуже багато і неможливо все акумулювати. Тому якихось «ван пейджерів» більше б хотілося, більше інтерактиву,

можливо, якісь молоді організації чи організації, які можуть запросити таку експертку знімати якісь рілси, тобто, щоб це було більше кольору, більше якихось форм і головні, «вижимки», тому що мозок втомлюється і ти якби і хочеш почитати, але ти або втомлена, або немає ресурсу, або немає часу».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

Деякі організації експериментують із **новими підходами**: інтегрують дослідження комікси, айдентику, інтерактивні презентації у вигляді тестів або подають великі академічні матеріали у вигляді коротких змістових фрагментів для соцмереж. Зростає також інтерес до коротких відео та рілсів як сучасних каналів залучення уваги.

Прикладом вдалого експерименту є подкаст «Інтегруючись в ЄС: розмови про гендерну рівність» від ЮрФем за підтримки УЖФ. Завдяки професійній ведучій та цільовій рекламі він зібрав широку аудиторію та відкрив дискусію про впровадження гендерної політики у форматі, цікавому для різних груп слухачів.

5. Виклики та обмеження у розвитку гендерної аналітики

У розділі розглядаються основні перешкоди та труднощі, з якими стикаються дослідники, зокрема обмежений доступ до даних, проблеми з імплементацією партисипативних підходів та стислі терміни виконання проєктів.

Обмежений доступ до актуальних даних

Закриття державної статистики, особливо у сфері демографії, та **відсутність регулярних оновлень** значно ускладнюють підготовку якісних гендерних профілів і стратегічне планування інтервенцій. Брак доступних, деталізованих та гендерно-диференційованих даних на національному й регіональному рівнях підсилюється загальною відсутністю усталеної культури збору, систематизації та обміну даними між інституціями.

Повномасштабна війна поглибила ці проблеми: зміни у демографічному складі населення та масова міграція роблять наявні дані швидко застарілими, а безпекові ризики та обмеження пересування збільшують терміни збору інформації та унеможливлюють доступ до окремих територій. Це особливо стосується прикордонних і прифронтових регіонів, де відсутність безпечних умов для польової роботи призводить до суттєвих прогалин у даних.

Додатковими бар'єрами є **складність залучення чоловіків** до участі у дослідженнях, обмежений доступ до інформантів, які володіють критично важливою інформацією, та до первинних масивів даних, отриманих іншими дослідницькими командами. Для невеликих аналітичних центрів це ускладнюється ще й браком власних ресурсів для побудови розгалужених мереж збору інформації, що робить їх залежними від партнерств і зовнішніх джерел даних.

«Перш за все це те, що статистика зараз закрита і ми не можемо отримати гендерно-дезагредованої статистики. Ми розуміємо, дуже змінився склад демографічний в країні, і ми її не маємо. В меншій громаді ще можуть якось порахувати більш менш по дітях, по родинях і т.д. Але якщо брати національний рівень, обласний рівень, то цієї статистики по демографії ми не маємо і не можемо її запитати».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

« Невеликим аналітичним центрам бракує саме потужностей в плані мереж, в плані доступу до інтерв'юерів – оцих всіх складних систем збору даних, але вони мають очевидну перевагу в тому, щоб збирати якісні дані, вони добре знають, як спілкуватися з цільовими групами, з вразливими групами жінок і чоловіків, вони знають, як коректно ставити питання, знають як не травмувати респондентів, коли вони задають складні чутливі питання. В цьому я бачу їх користь».

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

Партисипація та валідація даних не працюють належним чином

Попри те, що принципи партисипативності та валідації дедалі частіше декларуються, їхнє впровадження залишається складним. Валідаційні зустрічі нерідко мають формальний характер, без глибокого залучення учасників та готовності дослідницьких команд враховувати зворотний зв'язок. При цьому позитивні приклади повторних консультацій із громадами, де збиралися дані, свідчать, що цей підхід здатний підвищити якість досліджень, зміцнити зв'язок з громадою та довіру до результатів.

« Партисипація і валідація - всі вже вивчили ці слова. Але на практиці це все реалізувати вкрай важко, причому я говорю це з досвіду і свого і колег, бо в ідеалі ми проектуємо дослідження партисипативне, а це означає, що ми залучаємо людей, яких ми вивчаємо на етап дизайну дослідження, комунікуємо з ними результат. Але на практиці воно йде поганенько і всі валідаційні зустрічі, в яких я брала участь, вони були абсолютно «мертвими». Тобто було враження, що це треба провести тому, що є така вимога продиктована донором і треба це зробити».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Формальна реалізація принципу інтерсекційності в дослідженнях

Попри часті згадки про «інтерсекційність» у дослідницьких проєктах, на практиці її реалізація часто зводиться до використання стандартного переліку вразливостей, сформованого донорами. Рідко враховуються складні комбінації соціальних чинників — таких як місце проживання, соціально-економічний статус чи доступ до ресурсів.

Це призводить до спрощених висновків і обмежує аналітичну глибину досліджень.

«*Всі добре вивчили це слово, всі пишуть, що дослідження інтерсекційне, я теж так роблю. Але з цим великий клопіт. Донори вигадали стандартний перелік вразливостей і ми за ними йдемо, але цього недостатньо, недостатньо сказати людина ВПО, вона вразлива. Один критерій - це тільки нам дороговказ до того, що це може бути група ризику по вразливості. І один показник нам мало про що говорить... І чого недостатньо на мій погляд - це критерію класового, слова клас, його всі бояться, його не люблять. І цей параметр класу мало фігурує в цих інтерсекційних розвідках. От мені здається, що в цейбік треба теж подумати».*

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Дослідниці формулюють загальні або нереалістичні рекомендації

Навіть якісні дослідження часто завершуються надто загальними, відірваними від контексту або непідкріпленими даними рекомендаціями. Вони нерідко не розділені на стратегічні й тактичні, ігнорують чинники, як-от воєнний стан чи бюджетні обмеження. Замовники іноді втручаються на фінальному етапі, вимагаючи рекомендацій, які виходять за межі дослідницького дизайну, що змушує авторів шукати обґрунтування поза зібраними даними. Це знижує практичну цінність досліджень і підриває довіру до рекомендацій.

«*Дуже часто саме дослідження хороше, а рекомендації не дуже. Найголовніше завдання дослідження це визначити проблему, виділити цю проблему і в ідеалі зробити гендерний аналіз і подивитися, які конкретно зміни, в які конкретно нормативно-правові акти потрібно внести для того, щоб змінити ситуацію».*

Представниця організації, що замовляє або використовує гендерну аналітику

«*У власній роботі і в роботі моїх колег найскладніше це робота з рекомендаціями. Я не можу згадати якогось зразкового дослідження, де я була б задоволена рекомендаціями, в тому числі власними. Всі хочуть рекомендацій. По великому рахунку донорів-замовників мало цікавить зміст, ви нам дайте рекомендації».*

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Обмежені інструменти аналізу та візуалізації даних

Більшість досліджень покладаються на базові інструменти, як-от Excel чи Google Sheets, що уповільнює процес і підвищує ризик помилок. Використання спеціалізованих програм для глибинної аналітики — зокрема у сферах юридичного аналізу, моніторингу судової практики чи відстеження індикаторів — залишається поодиноким, що обмежує можливості для систематизації та комплексного аналізу.

Додатковим викликом є візуалізація результатів якісних досліджень. Більшість гендерних досліджень базується на якісних методах, але перетворити їхні результати на зрозумілі візуальні формати — складне завдання. Наративи вимагають глибшої інтерпретації, а графіки, інфографіка та сторітелінг використовуються лише епізодично й без системності. Це зменшує охоплення та вплив досліджень, особливо серед аудиторій, які цінують стисло структуровану та візуально виразну інформацію.

Стислі терміни знижують якість досліджень та якість комунікації результатів

Стислі строки виконання досліджень змушують команди фокусуватися на зборі та аналізі даних, відсуваючи комунікацію результатів на другий план. У підсумку повні звіти часто залишаються єдиним продуктом, без супровідних коротких брифів, інфографік чи здатних залучити ширшу аудиторію та посилити вплив.

Через обмежені строки виконання команди зазвичай фокусуються на зборі та аналізі даних, залишаючи **комунікацію результатів** на другому плані. У результаті повні звіти часто стають єдиним продуктом, тоді як супровідні формати, застосовуються нерегулярно. Найпоширеніші інструменти — короткі policy briefs, презентації у PowerPoint чи Canva, базові інфографіки, живі презентації та онлайн-презентації в Zoom. Лише поодинокі організації експериментують із більш **інтерактивними форматами**, такими як інтерактивні мапи, короткі відео чи сторітелінг через персональні історії. Замовники нерідко недооцінюють обсяг часу, потрібний для якісної презентації та поширення результатів, що обмежує їхнє практичне використання.

Коли ми готуємо великий аналітичний продукт, то інколи пробуємо робити бриф короткий, але часто до цього руки не доходять. У нас з цим проблема: зробили-зробили і побігли далі. Мені здається, що нам можна посилити цю частину по комунікації».

Представниця
партнерської організації
УЖФ, що продукує
гендерну аналітику

Як правило, на дослідження виділяється менше часу, ніж реально потрібно».

Представниця організації, що продукує гендерну аналітику, або незалежна дослідниця/дослідник

Дослідницям бракує гендерної та травмоінформованої експертизи

Частині людей та організацій, які працюють у сфері гендерної аналітики, не вистачає базових знань і навичок для роботи з вразливими групами. Зокрема, йдеться про володіння травмоінформованим підходом, розуміння принципу «не нашкодь» та етичних стандартів взаємодії. Це обмежує глибину досліджень і може призводити до зниження якості зібраних даних та ризиків для респондентів.

Брак стабільного фінансування підриває сталість досліджень

Скорочення міжнародного та гуманітарного фінансування посилює конкуренцію між організаціями за ресурси. Також, щоб аналізувати зміни у часі, дослідження потрібно періодично повторювати за однаковою методологією. Однак брак стабільного фінансування та довгострокового планування призводить до нерегулярності збору даних і втрати можливості робити порівняльний аналіз.

Слабка координація дослідницьких ініціатив

Експертки наголошують на потребі у посиленні координації дослідницьких ініціатив у сфері гендерної аналітики. Відсутність узгоджених підходів і сталих каналів комунікації між організаціями призводить до дублювання тем та надмірного зосередження уваги на окремих напрямках. Така ситуація обмежує ефективність використання ресурсів та зменшує потенційний вплив досліджень на формування політик і програм. Одним із дієвих рішень респондентки вважають створення та розвиток сталої мережі організацій-дослідниць, здатних об'єднувати зусилля, обмінюватися даними й досвідом, а також системно інтегрувати гендерну складову у свої проєкти.

На момент проведення дослідження така мережа вже фактично функціонує в межах ініціативи УЖФ та об'єднує 8 партнерських організацій, підтриманих в рамках проєкту

Мережа гендерних аналітичних центрів: посилення спроможності задля розробки передових політик, оцінки впливу, стратегічної адвокації та сфокусованих комунікацій щодо політик". Водночас респондентки підкреслюють необхідність подальшого розвитку цієї мережі, розширення її складу та залучення нових учасниць і учасників з різних секторів.

6. Роль органів влади у гендерних дослідженнях²

В цьому розділі аналізується взаємодія дослідників з державними структурами, їхня роль у наданні даних, використанні аналітики та впровадженні рекомендацій.

За результатами інтерв'ю з партнерськими організаціями УЖФ, респондентки одноставно підкреслюють, що органи центральної влади є ключовими стейкхолдерами у сфері гендерної аналітики. Їхня роль розглядається як багатогранна та така, що охоплює повний цикл — від надання даних до впровадження змін.

Респондентки відзначають, що одним із основних завдань влади є **збір і надання гендерно-розподілених даних** та виконання функції надійного джерела інформації. Йдеться про відкритий доступ до статистики, своєчасні відповіді на запити, системний збір власних даних, а також готовність представників і представниць органів влади брати участь у дослідженнях, пояснюючи контекст і деталі політик. Доступ до офіційних даних вони розглядають як критично важливу умову якісних досліджень.

Ще однією важливою функцією влади респондентки вважають **артикуляцію власних потреб і пріоритетів**. Визначення проблемних питань, які потребують вивчення, дає змогу аналітичним командам спрямовувати ресурси на найбільш релевантні напрями та створювати продукти, здатні ефективно відповідати на управлінські виклики.

Також підкреслюється роль влади у **використанні та поширенні аналітики**. Державні структури мають визнавати цінність досліджень, інтегрувати їхні висновки у політики та програми, а також сприяти публікації та розповсюдженню матеріалів серед цільових аудиторій. Досвід співпраці показує, що залучення влади на етапі створення продукту підвищує готовність до його промоції.

Респондентки наголошують, що влада є основним **адресатом адвокаційних зусиль**. Значна частина гендерної аналітики спрямована саме на вплив на державну політику, тому важливо, щоб органи влади були відкритими до діалогу та готовими розглядати пропозиції, навіть якщо вони містять критику чинних підходів. У цьому контексті важливою є функція влади **впроваджувати рекомендації та надавати зворотний зв'язок**: включати запропоновані заходи у свої плани або чітко комунікувати причини неможливості впровадження рекомендацій. Така двостороння комунікація підвищує якість подальших досліджень і дозволяє адаптувати їх до реальних управлінських умов.

² Цей розділ підготований переважно на основі інтерв'ю з партнерськими організаціями УЖФ, проведеними Тетяною Данилів в рамках оцінки оргрозвитку організацій

« Поки аналітика не буде втілена на практиці — це просто історія, опис. Якщо там є рекомендації — а вони мають бути, в ідеалі, завжди, і якомога більш конкретні, — то вони мають бути якось виконані, імplementовані. А якщо це залишається невиконаним, і просто тобі кажуть, що «класна аналітика» — вона фактично не має якоїсь користі. Тому роль органів влади дуже важлива в першу чергу, щоб почути ці рекомендації або врахувати їх».

Представниця
партнерської організації
УЖФ, що продукує
гендерну аналітику

Водночас респондентки вказують на значні **виклики у залученні влади на всіх етапах дослідницького процесу**. Як показує досвід багатьох досліджень через зайнятість та обмеженість ресурсів, навіть профільні представниці органів влади, що працюють із гендерною тематикою, часто не готові до змістовних інтерв'ю, а домовитися про тіснішу співпрацю буває складно. Серед перешкод також називають труднощі з отриманням інформації, обмежений доступ до даних та брак прикладів якісної співпраці влади й незалежних аналітичних команд.

Разом з тим, респондентки відзначають, що **спільне формулювання завдань, уточнення методології, узгодження інструментів збору даних і подальше обговорення результатів** суттєво підвищує ймовірність імplementації рекомендацій. Такий підхід дозволяє перетворити органи влади з пасивних користувачів на співтворців аналітики.

« Влада має бути долучена на всіх етапах — від формулювання завдання, уточнення проблеми, уточнення інструменту, до представлення результатів та краш-тесту. І далі теж — щоб взяли, скопіювали рекомендації і вставили у свої рішення. Мені дуже хочеться, щоб влада розуміла цінність аналітичних продуктів для прийняття управлінських рішень».

Представниця
партнерської організації
УЖФ, що продукує
гендерну аналітику

Водночас респондентки застерігають від **ризиків надмірної залежності від державних замовлень**, що може впливати на об'єктивність досліджень. Частина організацій, особливо з watchdog-мандатом, прагнуть зберегти критичну дистанцію, щоб мати змогу незалежно оцінювати політики й дії влади.

Для нас велике питання — наскільки тісно варто співпрацювати з владою. Бо коли організації беруть участь у проектно технічній підтримці, вони часто досліджують те, що потрібно органу влади — під таким кутом, як треба владі. І тоді втрачається об'єктивність».

*Представниця
партнерської організації
УЖФ, що продукує
гендерну аналітику*

Додатки

Додаток 1. Мапування організацій, які продукують гендерну аналітику

1. Громадські організації

№	Назва організації	Фокус організації	Роль гендерних досліджень в загальному портфоліо організації	Рік заснування	Посилання на веб-сайт
1	Правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ»	Правозахист; розвиток ЛГБТК+ спільноти	Одна з ключових активностей	1999	https://gay.org.ua/pro-tsentr-nash-svit/
2	ГО Gender Stream	Правозахист; розвиток ЛГБТК+ спільноти; просування гендерної рівності	Одна з ключових активностей	2016	https://genderstream.org/
3	Асоціація жінок-юристок України «Юр-Фем»	Професійна асоціація жінок	Одна з ключових активностей	2017	https://jurfem.com.ua/
4	ГО «Дівчата»	Феміністичний рух, підтримка дівчат і жінок, сексуальна просвіта	Одна з ключових активностей	2016	https://divchata.org/mission-and-history
5	ГО «Юридична сотня»	Правозахист військових	Одна з ключових активностей	2014	https://legal100.org.ua/
6	ГО «Боротьба за права»/ Fight for Right	Правозахист людей з інвалідністю	Одна з ключових активностей	2017	https://ffr.org.ua/
7	ГО «Жінки в медіа»	Об'єднання для протидії дискримінації та сексизму в медіа	Одна з ключових активностей	2019	https://wim.org.ua/about-us/
8	Жіночий енергетичний клуб	Професійна асоціація жінок	Одна з ключових активностей	2018	https://www.wecu.com.ua/
9	Інформаційно-консультативний жіночий центр	Гендерна просвіта	Одна з активностей	1995	https://wicc.net.ua/

10	Інститут Гендерних Програм	Гендерна рівність; соціальна адаптація ветеранок та просування прав жінок у війську	Одна з активностей	2016	https://invisiblebattalion.org/about/
11	ГО Жіночі перспективи	Правозахист; гендерна рівність	Одна з активностей	1998	http://www.women.lviv.ua/
12	Бюро гендерних стратегій і бюджетування	Розвиток експертної спільноти з гендерних питань	Одна з активностей	2013	https://genderburo.info/about/
13	La Strada - Ukraine	Правозахист	Одна з активностей	1997	https://la-strada.org.ua/en/
14	Центр Гендерної Культури	Гендерна просвіта	Одна з активностей	2008	https://www.genderculturecentre.org/
15	Український жіночий фонд	Правозахист; розвиток феміністичного руху	Одна з активностей	2000	https://uwf.org.ua/
16	ГО «Центр громадських ініціатив «Інтелект Сумщини»	Правозахист	Одна з активностей	2007	https://intellect.sumdu.edu.ua/
17	Інститут масової інформації	Медіа моніторинг, протидія дезінформації	Одна з активностей	2014	https://imi.org.ua/about

2. Приватні дослідницькі компанії та експертні ресурси

№	Назва організації	Фокус організації	Роль гендерних досліджень в загальному портфоліо організації	Рік заснування	Посилання на веб-сайт
1	InfoSapiens	Дослідження громадської думки, поведінкові заміри та аналіз даних з вторинних джерел.	Одна з дослідницьких сфер	2018	https://www.sapiens.com.ua/
2	KMIC	Соціально-економічні, маркетингові, політичні дослідження, дослідження здоров'я, аудит.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	1992	https://www.kiis.com.ua/
3	Open Space Works Ukraine	Підтримка розвитку гуманітарних і громадських ініціатив.	Одна з дослідницьких сфер	2016	https://openspace.works/
4	Gradus Research Company	Комерційна дослідницька компанія	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	?	https://gradus.app/en/

3. Аналітичні центри та дослідницькі інститути

№	Назва організації	Фокус організації	Роль гендерних досліджень в загальному портфоліо організації	Рік заснування	Посилання на веб-сайт
1	CEDOS	Питання соціального і просторового розвитку.	Гендерні питання враховуються в галузевих дослідженнях.	2010	https://cedos.org.ua/
2	Інститут соціології НАН України	Соціологічна теорія суспільства, історія соціології; методологія і методи соціологічних досліджень, соціологія науки.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	1990	https://isnasu.org.ua/
3	Національний інститут стратегічних досліджень	Наукове обґрунтування, аналіз та оцінка проблем і перспектив сталого розвитку України.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2002	https://niss.gov.ua/
4	Центр міської історії	Дослідження міської історії, цифрова гуманістика і архівування, публічна історія.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2004	https://www.lvivcenter.org/
5	Центр економічної стратегії	Державна політика в сферах: макростійкість, продуктивність, людський капітал.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2015	https://ces.org.ua/
6	Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва	Дослідження громадської думки; аналіз політики та ключових суспільно-політичних процесів.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	1992	https://dif.org.ua/
7	УЦЕПД ім. Разумкова	Внутрішня політика; державне управління; економічна політика; енергетика; земельні відносини; зовнішня політика; соціальна політика; національна безпека і оборона.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	1994	https://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru

8	Український центр Європейської політики	Підготовка та розповсюдження експертно-аналітичних матеріалів для сприяння євроінтеграційним реформам в Україні.	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2015	https://ucep.org.ua/
9	Вокс Україна	Економіка, держуправління, суспільні процеси та реформи	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2015	https://voxukraine.org/
10	Громадянська мережа ОПОРА	Політична участь, демократичні процеси	Другорядна роль – немає серед дослідницьких сфер, але проведено кілька досліджень	2006	https://www.oporaua.org/
11	Гендер в деталях	Гендерна просвіта	Одна з активностей	2016	https://genderindetail.org.ua/

*База гендерних аналітичних матеріалів кабінетного дослідження (2021-2025 роки) доступна за [посиланням](#) або через QR-code.

Open Space Works Ukraine — це надійний партнер для міжнародних організацій, які займаються відновленням України. Ми допомагаємо поєднати гуманітарну допомогу з проєктами довгострокового розвитку. Для цього ми глибоко вивчаємо ситуацію через дослідження, організовуємо діалоги між ключовими сторонами та посилюємо місцеві організації. Це допомагає створювати такі програми гуманітарного реагування та розвитку, які є життєздатними і спираються на потреби самих громад. Наш понад 16-річний досвід роботи в Україні гарантує, що ваші рішення будуть обґрунтованими та справді корисними для людей.

<https://openspace.works/>